



## SLOVENIJA

☑ ddr. Aleš Igljič, mag. Iztok Petrič

☑ Narodni arhiv Češke republike, Arhiv Jolande Groyer, Narodna galerija Ljubljana, Arhiv Demokracije

Ana Jenko je bila rojena 9. junija 1885 v Ljubljani materi Tereziji Mariji Jenko, roj. Lenče, in očetu zdravniku Ludviku (Ljudevitu) Jenku, ki sta živela na Jurčičevem trgu 3 pri Šušarskem mostu. Ana Jenko je prva Slovenka z doktoratom znanosti (Ph. D.) iz kemije, verjetno tudi prva Slovenka z doktoratom iz katere od naravoslovnih ved.

**Ana Jenko Šterba-Böhm**, prva Slovenka z doktoratom iz kemije in naravoslovja, na fotografiji iz leta 1922 (iz Narodnega arhiva Češke republike)

# Prva Slovenka z doktoratom iz kemije

**V**Ljubljani je maturirala na I. gimnaziji kot privatistka, saj se takrat dekleta niso mogla redno vpisati na gimnazijo, ki je omogočala direkten vpis na univerzo. Zdi se, da je življenjsko pot Ane Jenko pa tudi njene sestre Eleonore Jenko Groyer, prve Slovenke z doktoratom iz medicine, ki je doktorirala leta 1907 v Sankt Peterburu, v veliki meri začrtala njuna mati Terezija Marija Lenče, por. Jenko, izobražena in družbeno aktivna ženska.

## Pomembna rodbina

Terezija Marija Lenče se je rodila 4. oktobra 1858 staršem Mihaelu in Ani Mariji Hiebl, por. Lenče, na velikem posestvu pri Gospodcu na Lavrici. Oče Mihael (1818–1880) je podedoval posestvo po očetu Andreju Lenčetu ml. (1791–1865). Lenčeti so se večkrat šolali na Bavarskem ali v Zgornji Avstriji, kjer so imeli poslovne partnerje, večkrat pa so tam tudi našli zakonske partnerje, tako kot je bilo to tudi v primeru Terezijine mame Ane. Čeprav je bila mama Nemka, pa je »priporočila svojim otrokom, naj ljubijo svojo domovino, kakor ona ljubi svojo«.

Družina Lenče je gospodarila pri Gospodcu od 18. pa tja do začetka 20. stoletja. Domače hišno ime po vsej verjetnosti izhaja iz dejstva, da so na posestvu že v 18. stoletju Lenčeti nosili naziv gospod (Dno

Domino), ki je v tistem času pripadal zdravniku, odvetniku in posebej zaslužnim možem. Franc Adam Lenče (1693–1763), prvi Lenče na Lavrici, si je našel soprogo v Kranju, to je kranjsko meščanko Marijo Ano Katarino Milz (1702–1759). Prav vsi Lenčeti na Lavrici in v Ljubljani razen zadnjega so bili visoko spoštovani možje in dobri poslovneži, med drugim mednarodni trgovci z vinom. Poleg gostilne na Lavrici je Lenčetova družina imela več gostiln in hotel tudi v Ljubljani. Najbolj znana je bila zagotovo tista na Wolfovi ulici z imenom »Pri belem volku«, kjer se je rad zadrževal tudi pesnik France Prešeren. Vendar pa ženski del družine ni prav nič zaostajal za moškimi oziroma ga je mnogokrat tudi precej prekosil.

Terezija Marija Lenče, kasneje se je včasih podpisovala tudi kot Terezina, se je izobraževala pri ljubljanskih uršulinkah in na Bavarskem na ženskem inštitutu v Münchnu, kamor jo je poslala mati, po rodu Bavarka. Na poti v München pa tudi na svojih drugih potovanjih po Evropi je spoznavala mesta, kot so Dunaj, Salzburg, Innsbruck, Cetinje, Praga, Varšava, Moskva, St. Peterburg, Dresden, italijanska mesta ter še mnogo drugih mest in krajev. Tako lahko rečemo, da je bila Terezina Marija Lenče izobražena in razgledana ženska. Terezija je bila vedoželjna oseba, ki je aktivno govorila nemško in rusko. Ruskega

jezika se je učila v Moskvi. Leta 1878 se je poročila z zdravnikom Ljudevitom (Ludovikom) Jenkom. Ljudevit Jenko je v Ljubljani končal gimnazijo. Na Medicinski fakulteti dunajske univerze je bil promoviran v doktorja medicine leta 1869.

Terezina Jenko je leta 1895 postala predsednica ženskega zbora Glasbene matice, to je v letu velikega ljubljanskega potresa. Na pomoč Ljubljančanom so se odzvali meščani Dunaja. To je Terezino Jenko zelo ganilo, verjetno še zlasti zato, ker se je tudi sama aktivno vključila v pomoč najbolj prizadetim. Na Glincah nad Ljubljano je dnevno pomagala z razdeljevanjem hrane v tamkajšnji javni kuhinji. Kasneje je Terezina dala pobudo, da bi se Ljubljančani lahko Dunajčanom zahvalili za pomoč z zahvalnim koncertom Glasbene matice. Odbor Glasbene matice je takoj podprl njeno idejo in pripravil izvedbo dveh zelo odmevnih koncertov spomladi leta 1896. Mešani pevski zbor Glasbene matice je nastopil s c.kr. dvornim opernim orkestrom v veliki koncertni dvorani stavbe dunajskega glasbenega društva (Musiķvereina), od koder v današnjih časih po televiziji spremljamo novoletne koncerte. Posebej za drugi koncert Glasbene matice je na Dunaj prišel dirigiral slavni češki skladatelj Antonin Dvořák, prvi koncert pa je dirigiral Matej Hubad.

Tereziji Lenče Jenko in Ljudevitu Jenku



**Terezija (Terezina) Marija Jenko** (1858–1938), roj. Lenče, in njen soprog **dr. Ludvik (Ljudevit) Jenko st.** (1841–1912); fotografija iz arhiva Jolande Groyer, vnučkinje Terezine in Ljudevita Jenka

so se v zakonu rodili štiri otroci. Hči Eleonora je postala prva slovenska zdravnica (doktorirala je v Rusiji), Ana pa prva Slovenka z doktorskim nazivom s področja kemije in verjetno iz naravoslovja nasploh. Sin Ludvik je postal zdravnik, sin Miljutin pa inženir montanistike, ki je živel in delal na Dunaju ter v Pragi na Češkem, kjer je tudi pokopan skupaj s sestro Ano in z nečakom Janom.

### Življenska pot Ane Jenko

Ana Jenko se je po maturi leta 1906 vpisala na Filozofsko fakulteto Češke Karl-Ferdinandove univerze v Pragi, kjer je študirala kemijo in fiziko. Ana Jenko je v semestrih 1908/1909 in 1910/1911 med drugim vpisala in poslušala predavanja iz predmetov mineralogija, specialna mineralogija, specialna anorganska kemija, heterogena ravnotežna stanja, alifatske dušikove spojine, zgodovina nemške literature, o periodnem sistemu Mendelejeva, specialna anorganska kemija, heterogena ravnotežna stanja - fazni zakon, koloidna kemija, kemijska mineralogija, o češkem vokalizmu, znanstvene osnove analitične kemije, elektrokemija, kemija sladkorjev, vaje iz organske kemije, psihologija, splošna metodologija, uvod v diferencialni in integralni račun ter analitična geometrija prostora, kemija sladkorjev, znanstvene osnove analitične kemije, predelava katrana in stehiometrija. V omenjenem obdobju 1908–1911 je Anica Jenko vpisala tudi predavanja razvoj teorij organske kemije, razvoj kemijskih zakonov in teorij, razvoj atomske teorije in zgodovina kemije.

### Dr. Ana Jenko Šterba-Böhm je bila prva Slovenka z doktoratom iz kemije in naravoslovnih znanosti nasploh.

ve univerze v Pragi 22. julija leta 1911. Ana Jenko Šterba-Böhm je znanstveno delovala skupaj s soprogom Janom Stanislavom Šterba-Böhmom, profesorjem na Karlovi univerzi v Pragi. Jan S. Šterba-Böhm je v letih 1903–1904 študiral in delal na področju fizikalne kemije v laboratoriju kasnejšega Nobelovega nagrajenca W. Ostwalda in R. Lutherja v Leipzigu, bil pa je tudi mentor poznejšemu Nobelovemu nagrajencu Jaroslavu Heyrovskému. Ana Jenko Šterba-Böhm pa se je med drugim izpopolnjevala v laboratoriju Marie Skłodowske Curie.

Kot je razvidno iz članka, ki ga je Jan S. Šterba-Böhm leta 1914 objavil v znanstveni reviji *Zeitschrift für Electrochemie und Angewandte Physikalische Chemie*, sta bila zakonca Jan in Ana Šterba-Böhm tesna znanstvena sodelavca še tudi po zagovoru doktorskega dela Ane Jenko Šterba-Böhm v letu 1911. Ana sicer po navadi tistega časa kot ženska ni navedena kot soavtorica na naslovni strani članka, ampak je navedena kot sodelavka na koncu članka, ki je skupaj z avtorjem članka opravila znanstveno delo, predstavljeno v članku. Ana Jenko Šterba-Böhm je umrla leta 1936 v Pragi, pokopana je na praškem vinohradskem pokopališču skupaj z bratom Miljution, sinom Janom in Madame Marie Louise de Peyret. □



**Andrej Lenče ml.** (1791–1865), praded dr. Ane Jenko Šterba-Böhm in praprapraded prvega avtorja (A. I.) tega članka, bidernajerski portret Mihaela Stroja (1803–1871) iz leta 1862. Slika (olje) je v zbirki Narodne galerije v Ljubljani in je donacija njegovega prapravnika dr. Uroša Roessmana, ki se je po 2. svetovni vojni preselil v ZDA.



**Anna Maria Lenče** (1825–1882), rojena Hiebl na Bavarskem, babica Ane Jenko Šterba-Böhm



**Karl Johan Lenče st.** (1863–1909), brat Terezije Lenče por. Jenko, z ženo **Elizabeto (Betty) Arrocker**, por. Lenče (1860–1919), doma iz Klosterneuburga blizu Dunaja. Lavrica se je pod njunim vodstvom razvijala v letovišče, ki so ga uživali zlasti ljubljanski meščani.